

Интервю с Масатоши Накаяма - 8 дан Шотокан Карате

Масатоши Накаяма, един от най-добрите ученици на Гичин Фунакоши, е роден на 06 април 1913 г. в традиционно самурайско семейство в префектура Ямагучи, Япония.

Баща му е преподавател по кенджуцу и до постъпването му в университета Такушоку той се занимавал с Кендо. Там, обръквайки графика на заниманията по кендо, се оказва на тренировка по карате под ръководството на легендарния Гичин Фунакоши.

След смъртта на Гичин Фунакоши през 1957 г., Накаяма сенсей е избран за главен инструктор на Японската Карате Асоциация (ЖКА) и върху него е паднала отговорността за развитие на техническите принципи на тогава младата асоциация.

Въпрос: - Как започнахте да се занимавате с бойни изкуства?

Отговор: - *Будо* беше част от моето семейство. Дядо ми произлиза от самурайския род Санада. *Будо* винаги е присъствало в моето образование. Баща ми беше много педантичен човек преподавател по кенджуцу. Преди постъпването ми в Университета Такушоку се занимавах с кендо.

- Вярно ли е, че сте постъпили в университета без разрешението на баща си?

- Да! Винаги съм искал да посетя Китай, а Такушоку беше най-добрият университет за тренировки и получаване на образование с последващо стажуване и преподаване извън Япония. Затова аз тайно подадох документи и издържах приемните изпити.

- Кога започнахте да се занимавате с карате-до?

- Аз тренирах кендо и в университета потърсих групата по кендо. Невнимателното ми изучаване на разписанието на заниманията, ме заведе в зала, където всички бяха облечени в бяла униформа. Бях чел малко за карате и понеже движенията на трениращите много ме забавляваха реших да остана и да погледам тренировката. Внезапно един от групата дойде при мен и предложи да опитам. Много скоро разбрах, че нищо не е толкова просто, колкото изглеждаше. В този ден за първи път се опитах да направя движенията си по-добри и до днес аз изпитвам потребност да се самоусъвършенствам. И до сега се удивявам на това, какво направи от мен едно неправилно разчетено разписание за занимания по кендо.

- **Какъв беше сенсей Фунакоши в додجو и в живота?**

- Сенсей Фунакоши винаги беше много дисциплиниран човек както на тренировки, така и в живота. Карате-до беше за него начин на живот, а не нещо изчезващо след тренировка. Заниманията под негово ръководство бяха много трудни и взискателни: няколко часа подред правехме хиляди повторения на всяка техника, после следваше 50 – 60 повторения на ката и след това идваше тренировка на макивара до кръв на юмруците. Изисквайки от нас да отработваме техниката си върху макивара, самият той нанасяше хиляди удари с лакти. Изглеждаше, че тази част от тренировката му доставяваше особено удоволствие. Заниманията и пътешествията по-късно с него ми позволиха да опозная този човек от различни страни. Например, където и да се намирахме, той винаги беше много бдителен, факт който ми правеше огромно впечатление. Много пъти той наблюдаваше на моята неопитност и на необходимостта от дисциплина и съдържаност. Показа ми, че се изисква много повече смелост за избягване на един двубой, отколкото да се оставиш да бъдеш въвлечен в него. За трениращите карате, дошли от залите по кендо и джудо, двубоите бяха нещо необходимо и затова майстор Фунакоши въведе договорени двубои в пет стъпки. Благодарение на тях учениците започнаха да използват комбинации от техники, непредвидени в ката. Не забравяйте обаче, че в тези времена само *кихон* и *ката* съставяха заниманията по карате. Разбира се, някой от по-нетърпеливите ученици атакуваха без да дочакат контраатаката. И както вече казах тренировките бяха много тежки и за няколко месеца от 50- 60 ученика оставаха само единици.

- **Разкажете за първите години на Японската Карате Асоциация (ЖКА)?**

- Забраната за карате продължи до 1948 г., а в 1949 г. сенсей Фунакоши проведе събрание с цел обсъждане бъдещето на карате след войната. На това събрание беше сформирано ядрото на ЖКА, а мен назначиха за ръководител на техническия комитет на новата организация. В 1955 г. ЖКА беше кредитирана от Министерството на образованието. Ние утвърдихме технически и изпитни стандарти и ги регистрирахме в Министерството. Под пълния контрол на сенсей Фунакоши аз започнах да изготвям инструкторска програма. Много ми помогнаха Теруюки Оказаки, Хидетака Нишияма и Мотокуни Сугиура. В 1957 г., след смъртта на сенсей Фунакоши, бях избран за главен инструктор на ЖКА. В 1958 г. ЖКА беше призната от Правителството на Япония и ние направихме много за обединението на много други школи по Шотокан карате в Япония.

- **Всички говорят за враждебността и грубите двубои между първите школи по карате.**

Истина ли е това?

- В годините след развитието на карате- до- след 1935 г. из цяла Япония се провеждаха срещи между университетските клубове по карате. Наричаха ги "кокангейко"(размяна на вежливост); участниците свободно се атакуваха един друг използвайки всички научени техники. Първоначално целта на тези срещи беше развиването на приятелство и сътрудничество между клубовете, а не да бъде набит другия. Тези срещи се състояха от демонстрации по ката, атакуващи и защитни техники, а също така атаки и контраатаки. Последните идеално формираха взаимоотношенията. Всеки атакуваше само с едно движение, после следваше контраатака, състояща се от едно техническо действие. Всичко протичаше в строга последователност. Понякога обаче учениците много се разгорещяваха и ставаха неукротими. Те не можеха да издържат на изкушението да изпитат всичките си техники и сили, постигнати в ежедневните тренировки. И тогава се провеждаха свободни двубои между 5- 6 представители от всеки университетски клуб. По команда участниците започваха да се бият. Ако нещо излизаше извън контрол, отговорността падаше на съдиите и те разтърваваха конкурентите. В действителност, съдиите рядко използваша правата си и често в двубой с продължителност 30 секунди на някои участници им избиваха зъб или счупваха носа. Кой с разкъсано ухо, кой останал без въздух от удар в корема- навсякъде травми- истинско кърваво зрелище.

- **Тогава не е имало никакви правила, така ли?**

- Като цяло, не! В тези времена още не бяха разработени никакви правила на водене на боя, въпреки че имаше джентълменско съгласие между участниците да се избягват атаки към жизнено важни органи. Въпреки повишената опасност, традицията за провеждане на такива "срещи" оставаше много популярна. Тогава аз бях ученик в един от карате клубовете. Боя се, че ако тази традиция се беше запазила, карате щеше да деградира до варварски и опасни техники. Въпреки всичко, поражението на противника е главната цел на всички бойни изкуства. Ако човек иска да достигне до определено ниво на майсторство, той трябва свободно да се бие използвайки всички свои навици. Мисля, че съревнованията по карате са много опасни. Не забравяйте, че карате е разработено в Окинава, където е било строго забранено носенето на оръжие. Обикновено карате се е практикувало самостоятелно, концентрирайки се върху *ката*. При тях не е имало двубои. Ние можем да достигнем до определено техническо ниво без партньор, но занимавайки се само с *ката* е невъзможно да се усъвършенстваш в духовно и физическо отношение, а също и да се подготвиш за реален двубой.

- **Какво се случи после?**

- След войната Япония се отдалечи от милитаризма и новия живот беше длъжно да е основан на пацифизма. Както преди университетските карате клубове продължаваха да провеждат диви двубои и количеството на травмите значително нарастваше. В условията на мир всяка проява на насилие се отхвърляше и ако нищо не се променеше, карате като пример на насилие в крайна сметка щеше да изчезне. В тези времена джудо и кендо вече се развиваха като видове спорт. Младите каратисти започнаха да се надяват, че ще се появят правила за състезания и карате ще стане спорт.

- **И именно, по тази причина вие разработихте правила за състезания?**

- Мислех, че е дошло времето карате да стане спорт. Изучих правилата за състезания по много видове спорт и наблюдавах много срещи. В крайна сметка разработих правила и способности за водене на боя, което би позволило на участниците да използват техниките от карате без да се травмират един друг. И тъй като, ако отделяме време само за спаринг, ние ще изостанем технически, аз включих в съревнованията и *ката*. Състезанията, състоящи се от *кумите* и *ката*, за първи път се проведоха в Токио, октомври 1957 г. под ръководството на ЖКА. Атаките и контраатаките в кумите с използването на бързи, мощни и контролирани движения, бързите и красиви техники в ката не оставиха зрителите равнодушни. Нито един участник не пострада сериозно в свободните двубои. Новите двубои имаха голям успех. Това беше началото на спортните състезания, които сега можем да видим по целия свят и които представляваха форма на двубой много близка до истинския бой.

- **И постигнахте успех в крайна сметка?**

- Мисля че да! Въпреки всичко се безпокоя от факта, че карате става все по- популярно и занимаващите се твърде много се увличат от идеята да побеждават. Когато получаването на точки е главното- тогава срещите губят техническите действия характеризиращи карате. Още повече, не мога

да кажа, че свободните двубои се явяват душата на карате от гледна точка на учението на майстор Фунакоши- основателя на карате- до. Духът на неговото карате изисква по- високи стандарти на етика и ние не можем да забравяме за тях.

- **Вие считате, че той би бил против срещи от такъв род?**

- Гичин Фунакоши може да бъде охарактеризиран от стара окинавска поговорка: "Карате е изкуство за добродетелни хора." Не си струва да се говори, че човек занимаващ се с карате, хвалещ се със своята сила и използващ карате техниките за участие в сбивания върви против истинския дух на карате- до. Използването на карате отива много по-далече от победа в майсторството и техниките за самоотбрана. За разлика от разпространените видове спорт, карате има свой собствен дух. За да станеш истински майстор е необходимо да разбереш духа на карате-до като дух на бойно изкуство. Сега расте популярността на карате-до и ние сме длъжни да вникнем в неговия дух. Не забравяйте, че в карате няма първо движение (атака).

- **Какво именно означава това?**

- Обръщайки се към корените на будо, "В карате няма първо движение" означава, че този който тренира карате не започва атаката първи и не използва техниката на карате невнимателно. Майсторите по карате, особено Фунакоши, постоянно са внушавали това на учениците си. В карате мощта на цялото тяло се фокусира в една точка - юмрук или ходило, поради което разрушителната сила се освобождава мигновено. На състезания ударът се спира на разстояние няколко сантиметра от съперника, за да не бъде травмиран. Именно благодарение на разрушителната сила на карате се е появила фразата: "В карате няма първо движение". Този дух нагледно се демонстрира в *ката*, които формират основата на практиката по карате- до. В карате има две форми на обучение: *ката* и *кумите*. *Ката* представлява комбинации от защитни и контраатакуващи техники срещу атакуващи врагове от четири или осем посоки. Доколкото аз знам, съществуват около 40 –50 броя *ката* и всички те започват със защитно движение- *уке*. Съгласете се, че карате възниква като изкуство за самоотбрана и поради това, то не предполага да атакувате първи. Да не се следват тези предписания и да се атакува свободно показва, че не се разбира изцяло духа на карате- до. Истинското значение на тези думи е много по- дълбоко. В допълнение към въздържането от първа атака, трениращите карате трябва да създават атмосфера, която да не предизвиква създаването на проблеми. Един майстор е казал следното: "Карате се основава на това да се избягват конфликтните ситуации, т.е. да не биете и да не бъдете бити."

- **При такива условия ли карате става нещо повече от бойни техники?**

- В дълбочината на душата на карате- до лежи желанието за хармония между хората и тази хармония се основава на вежливост. Всички видове японски бойни изкуства(*будо*) започват и завършват с вежливост. Така е и при карате- до. Майстор Фунакоши е събрал *ката* от своите предшественици и е систематизирал тях в 15 бр. *ката* за трениране. Една от тях е назовал *Канку*, символизираща хармонията и духа на карате- до. За разлика от другите *ката* Канку започва с движение нямащо никакво отношение към защита или атака. Ръцете са събрани заедно, повдигат се с длани навън; изпълняващия катата гледа в небето през триъгълен отвор, образуван от пръстите. Това движение изразява единение с природата, спокойствие и търсене на хармония. Практикуващият карате трябва да има скромно сърце, добро отношение към заобикалящите го и желание за хармония, защото карате наистина е изкуство за добродетелни хора.

- **Какво означава израза "в карате няма позиция"?**

- Тази концепция обединява отношенията както към тренировките, така и към истинския двубой, а също така е и етичен аспект от карате- до. Заедно с предишната концепция, тя формира неотделима част от духа на карате- до. Когато казваме, че в карате няма позиция - *камае*, то обикновено имаме предвид, че не трябва да се закрепостяваме, а да се отпуснем и бъдем готови за атака от всякакви посоки. По време на щорм силния дъб се съпротивлява и се чупи, докато върбата се огъва и оцелява. Даже дори да няма физическа позиция, е необходимо да се съхрани определено ментално състояние, т.е. да не се отслабва вниманието. Ето затова се казва, че в карате има позиция и няма позиция. Учениците заемат ментално позиция, а не физически. Но в крайна сметка това все още не е върха на изкуството. Показател за майсторството е отсъствието както на физическа, така и на ментална позиция. Това е по- дълбоко разбиране, висш етап, същността на японското будо.

- **Има ли това отношение към идеята за "мушин"- отсъствие на съзнание?**

- Определено! В XVII в. дзен монаха Такуан е предал писанието "Фудоти Шиммьо Року" на Ягу Муненори, който впоследствие е оказал огромно влияние на идеологията на бойните изкуства в Япония. В този трактат Такуан писал: " Ако отпратиш вниманието си върху движенията на противника, разумът ти ще бъде скован от движенията на противника. Ако отпратиш вниманието си върху меча на противника, разумът ти ще бъде скован от този меч. Ако отпратиш внимание върху намерението да сразиш противника, разумът ти ще бъде скован от това намерение. Ако отпратиш внимание върху собствения си меч, разумът ти ще бъде скован от собствения ти меч. Ако отпратиш внимание върху мисли за поражение, разумът ти ще бъде скован от тези мисли." Върху какво тогава да се концентрираш? Следва да не устремяваш съзнанието си някъде и тогава разумът ще се разтвори в

цялото тяло, заставяйки го напълно да се освободи и тогава разумът свободно ще включи в работа ръцете, краката, очите- всичко, което е необходимо.

По нататък Такуан е написал: "Ако вие се концентрирате на определено място, вашият разум се поглъща от това място и става безполезен. Ако се притеснявате затова къде да разположите вашия разум, то вашият разум се поглъща от безпокойството. Вие трябва да изхвърлите от главата си безпокойството и причината за него и да позволите на разума да премине през цялото тяло, никъде не установявайки се. Тогава вашият разум ще отговаря на всички запитвания от всички части на вашето тяло." Казано накратко, разумът е разположен навсякъде и никъде.

- **Влияе ли менталното състояние на физическите способности на трениращия?**

- Разбира се! Цел на дзен будизма е достигане на просветление, където не се притесняваш за разлика между добро и зло, между реалност и илюзия. Същото се отнася и за висшия етап в карате- до двубоя: няма определено състояние на разума. В бойните изкуства, достигайки високо ниво на умения благодарение на многогодишни тренировки, ние се връщаме в самото начало. На първия етап на изучаване без да знаем позициите и техниките и не замисляйки се върху нищо, при атака ние отвърщаме безсъзнателно и без стратегия. Но когато започнем да вникваме в стойките, да използваме техника и тактика в двубоите, нашият разум започва да се занимава с различни мисли. Ние заставаме пред избор: да атакуваме или да контраатакуваме, при което губим свободата на разума си. След продължителен период на занимания, движенията ни отново стават безсъзнателни, свободни и правилни. Само на висшия етап на развитие израза " няма състояние на разума" придобива истински смисъл. Този етап се постига само след упорити и старателни тренировки и няма нищо общо с физическата сила. На запад считат, че главна роля в бойните изкуства играе физическата сила и достигайки до определена възраст, хората спират да тренират. Все пак карате- до акцентира на техники, основани на практика на *ката*. Ние можем да продължаваме заниманията си по карате до последните си дни независимо от физическата си форма. Колкото повече тренираме, толкова по- грациозни стават нашите движения. В резултат ние достигаем до най- високо ниво, където няма позиции нито за тялото, нито за разума.

- **Съществува ли опасност карате-до да стане просто вид спорт?**

- Мисля, че всичко е в ръцете на инструкторите. Можете да се занимавате с карате, отделяйки внимание на самоотбраната или на спортната насоченост, не губейки при което същността на карате. Ако принципите се преподават правилно, вие ще изучавате карате- до. Изкуството развива личността и ако занимаващия се тренира само за участия в спортни състезания, то той е избрал невярното направление. Тайната е в това да се занимаваш с изкуство, а не със спорт. По време на тренировките в нашия ум трябва да се съхрани равновесието. Състезателното карате трябва да съответства на принципа "иккен хисацу" (да поразис с един удар); този принцип пази в себе си сериозността на настоящето будо и не позволява да се състезаваш просто за точки. Само в този случай карате ще остане бойно изкуство с което се занимават хора от всички възрасти, т.е. не просто спорт, а изкуство, развиващо личността. С карате трябва да се занимавате ежедневно и ако вие следвате това, то истината ще се открие за вас, тъй като животът прилича на заниманията по карате- ежедневна, постоянна практика.

- **Какво мислите за тези, които едновременно се занимават с няколко различни вида бойни изкуства?**

- Всеки може да се занимава с това, което му харесва; аз уважавам всяка позиция. Моето разбиране на идеята на будо е в тренирането, изучаването и развиването на изкуството, поради което благодарение на будо ние ще се развиваме като хора. Важен аспект е не по- широкото, а по- дълбокото изучаване на изкуството, по такъв начин вие ще можете да развиете правилен дух за будо, който дълбоко ще влезе във вашия живот. Ако се следва логиката, за един живот е невъзможно да постигнеш истинско майсторство в няколко стила и метода; възможно е да се достигне добри физически навици, но не и истинско майсторство. Идеята на будо е в концентрирането върху едно и последващото негово усъвършенстване. По този начин, посвещавайки се дълбоко на изучаването на определено бойно изкуство, след няколко години вие ще можете да разберете всеки друг стил и да извлечете неговата същност. Разбира се, аз поставям акцента върху това, какво е метод и отношение към будо.

- **Съжалявали ли сте за нещо през всичките тези години? Изпитвали ли сте страх?**

- Честно говорейки, не- никакви съжаления. Разбира се някои неща можеха да се направят по друг начин, но аз винаги съм се стремил за развивам и популяризирам изкуството на карате- до из целия свят. Страх? - Надявам се, когато умра и срещна сенсей Фунакоши, той да не ми се сърди, че въведох спортния аспект в изкуството. В края на краищата, той искаше да види, как неговото изкуство е признато по целия свят, а спортния аспект само спомогна за това.

Масатоши Накаяма умира на 14 април 1987 г. утвърдил приживе нови стандарти за карате и повлиял на милиони практикуващи по света. Велик учител в истинските традиции на будо, той може да бъде оценен като един от най- влиятелните майстори за цялата история на карате.